

monkey “недосвічений програміст, що імітує поведінку гакера-професіонала”, *sleep camel* “людина, що хронічно недосипає протягом робочого тижня і тому компенсує потребу у сні у вихідні дні”, *stress puppy* “особа, яка постійно скаржиться на стресові ситуації, але має успіх саме завдяки їм”, *tiger team* “група гакерів, що займається тестуванням захищених комп'ютерних мереж”.

Нові фразеологічні одиниці утворюються також у процесі фразеологізації вільних словосполучень та фраз (наприклад, *dog that caught the car* “людина, яка досягла своєї мети, але не знає що робити далі”, *walk the cat back* “намагатися зрозуміти хід і суть подій шляхом їх послідовного хронологічного відтворення в зворотному порядку”), гри слів (наприклад, *word of mouse* “інформація, що передається за допомогою комп'ютера” - *word of mouth* “інформація, якою обмінюються люди в процесі спілкування”) або перефразеологізації шляхом відокремлення частин більш складних фразем, навіть прислів'їв. Наприклад, нова фразеологічна одиниця *birds of a feather meeting (BOF meeting)* “шоу, де демонструються новітні технології, та зустрічаються та обмінюються новинами люди, пов'язані з ними” виникла на базі частини прислів'я *birds of a feather flock together*. Процес еліпса може поєднуватись із структурно-семантичними змінами, як, наприклад, у новому словосполученні *golden goose* “джерело багатства та процвітання” (з прислів'я *kill the goose that laid the golden eggs*, яке приписують Езопу). Словосполучення *cats and dogs* було виділено з фразеологізму *cat and dog existence* і внаслідок вторинної метафоризації отримало нове значення: “кішки і собаки” – “товар, який не користується попитом на ринку і погано продається” – “спекулятивні акції, які недовго обертаються на ринку”. Вторинної метафоризації зазнав латинський вираз *Trojan horse* “вредоносна програма, що видає себе за робочу”.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що зооніми можна вважати важливим джерелом інновацій у сучасній англійській мові, оскільки вони беруть активну участь у семантичних, словотворчих та фразотворчих процесах, демонструючи нові можливості реалізації дериваційних засобів. Перспективним у подальших наукових розвідках ми вбачаємо аналіз семантики неологізмів, утворених на базі зоонімів, з використанням сучасних, особливо міждисциплінарних, наукових підходів і відповідної методології дослідження.

Література

Зацний Ю.А. Інновації в словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник./Ю.А. Зацний, А.В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 360 с. Зацний Ю.А. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник./Ю.А. Зацний, А.В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 295 с. *Oxford Business English Dictionary*/ed.by D.Parkinson,J.Noble. - Oxford: Oxford University Press,2005. – 616 р. *McFedries, Paul. The Word Spy. 2008.* – Режим доступу: [http:// www.wordspy.com](http://www.wordspy.com) *Merriam Webster's Online Dictionary.* – 2009. – Режим доступу: <http://www3.merriam-webster.com> *NetLingo.com Dictionary of Internet terms: Online Definitions & Text Messaging.* – 2008. – Режим доступу: www.netlingo.com

УДК 81.25

КОЛОМІЄЦЬ К.М.

(Запорізький національний університет)

МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ АМЕРИКАНІЗМІВ У НІМЕЦЬКОМОВНИЙ ДИСКУРС

У статті йдеться про визначення типів соціального й семантичного освоєння запозичень з англійської мови у німецькому мовленні. Визначаються чинники та моделі таких процесів.

Ключові слова: запозичення, американізм, семантика, слово, лексика

Коломієць Е.М. Модели социально-семантической интеграции американизмов в немецкоязычный дискурс.

Статья посвящена определению типов социального и семантического освоения заимствований из английского языка в немецкой речи. Определяются факторы и модели этих процессов.

Ключевые слова: заимствование, американизм, семантика, слово, лексика

Kolomyiets' E.M. The models of social-semantic integration of americanisms into German discourse. The article deals with the types of social and semantic mastering of borrowings from English into German speech. Factors and models of these processes are determined.

Key words: borrowing, americanism, semantics, word, vocabulary

Словниковий склад сучасної німецької мови пройшов тривалий шлях становлення. Ранні лексичні запозичення з латинської мови відносяться до перших століть нашої ери, коли

германці зіткнулися з більш високою будівельною технікою римлян, предметами, не відомими в побуті і житті германців. У збагаченні німецької лексики зіграли істотну роль запозичення з французької мови, італійської і слов'янських мов. Останнім за часом прошарком запозичень в німецькій мові є так звані англоамериканізми, які набули широкого поширення після Другої світової війни спочатку у ФРН, а згодом також і в колишній НДР.

Метою цієї статті є визначення моделей потенційної семантичної і соціолінгвістичної активності англоамериканських запозичень (американізмів) в сучасній німецькій мові.

Для досягнення поставленої мети слід розв'язати наступні **завдання**:

1. Розглянути закономірності соціального і семантичного освоєння запозичень з англійської мови в німецькому мовленні.

2. Визначити чинники та моделі соціально-семантичної інтеграції англоамериканізмів у німецькомовний дискурс

Об'єктом цього дослідження є англоамериканізми-запозичення різної міри асиміляції в мові-реципієнті (а саме німецькій) на межі ХХ-ХХІ століть. **Предметом** дослідження є закономірності семантико-прагматичного розвитку американізмів в німецькій мові.

Актуальність проблеми визначається її лінгвокультурологічним спрямуванням, безпосередньо пов'язаним із соціолінгвістичними і прагматичними аспектами нових американізмів.

Проблема активного використання англоамериканізмів набула в деяких країнах не лише прагматичного, але й політичного забарвлення, про що свідчить чинний у Франції так званий "Закон Тубона" (Жак Тубон - колишній міністр культури Франції), що передбачає штрафи за зловживання іноземними словами. Першою жертвою "Закону Тубона" у Франції, між іншим, став Мікі Маус - на декількох видах іграшок, що продаються в магазинах компанії "Дісней" у Парижі, не виявилось інформації французькою мовою. Прийнятий в 1999 році польським сеймом "Закон в захист польської мови", також дуже суворий до порушників. У Росії спроби захистити мову "згори" теж робилися, але Комітет з культури Ради Федерації відхилив законопроект "Про державну мову", схвалений в трьох читаннях Державною думою. У Німеччині ведуть мову про деградацію сучасної німецької мови і формування мови Denglish. Чи існує насправді серйозна загроза національним мовам і культурам в період глобалізації, американізації і навіть "макдональдизації" суспільства? Однозначної відповіді на це питання не існує.

У широкому розумінні запозиченими словами вважають "усі слова, узяті з якої-небудь мови", і при такому розумінні термін "запозичення" рівнозначний терміну "іншомовне слово" [Крисін 2004, с. 23]. Цей підхід до визначення терміну "запозичення" в основі своїй співпадає з позицією Е. Хаугена, який виділяв три типи іншомовних слів: слова без морфологічної субституції, з частковою субституцією і з повною морфологічною субституцією (кальки), які побічно визначають це поняття, утворюючи його межі від відсутності морфемної субституції до її повного виявлення [Haugen 1950, p. 214].

Мовні запозичення - явище багатогранне, оскільки мова складається з окремих ярусів. У зв'язку з цим родові поняття "запозичення" включає запозичення морфеми, лексичне запозичення, семантичне запозичення, синтаксичне запозичення. Усі види запозичень знаходяться в ієрархічному взаємозв'язку, і лексичне запозичення є першим ступенем іншомовного впливу [Крисін 2004, с. 19]. Це зауваження співпадає з висновком Е. Ріхтер, яка ще в 1919 році виділяла "1) запозичення чужої форми і чужого значення; 2) запозичення чужої форми для вираження свого значення і 3) запозичення чужого значення в рідній формі", тобто калькування [Richter 1919, p. 8].

Можна припустити, що лавиноподібні мовні запозичення є частиною процесу "самоналаштування" мови як адаптивної системи, що змінюється з метою виконання своєї головної функції - забезпечення адекватної комунікації. Необхідно визнати, що істотним чинником глобалізації є пересування багатомільйонних потоків людей, що переїжджають з однієї країни до іншої на тимчасову роботу або постійне проживання. Сотні мільйонів щорічно переміщаються по світу як туристи, бізнесмени, спортсмени, працівники мистецтва. У цьому контексті чинником запозичень виступає також так званий Болонський процес, кінцевою метою якого є створення єдиного освітнього простору в Європі. "Самоналаштування" мови у цій ситуації відбувається стихійно, як процес "природного відбору", тобто неусвідомленої

переваги, що надають перевагу одним мовним формам порівняно з іншими. Важливим компонентом процесу "налаштування" мови відповідно до функціональних вимог, що пред'являються до неї, є активізація або, навпаки, згортання тих або інших мовних процесів [Брейтер 1998].

Сьогодні прийнято вважати, що поява запозичень в мовах є історично й соціально неминучим, оскільки нині, мабуть, відбувається процес об'єднання усього людства. Але як відзначає О. О. Залевська, за наявності загальнолюдських механізмів функціонування, слова в індивідуальному лексиконі, ознаки, що потрапляють у фокус уваги, і ознаки ознак можуть відрізнитися у носіїв різних мов і різних культур [Залевська 2000, с. 115].

Головною універсальною причиною запозичень, на думку багатьох учених, виступає відсутність відповідного поняття в когнітивній базі мови-реципієнта [Крисін 2004, с. 16], "лакуна", що утворилася, яку необхідно заповнити [Ryazanova-Clarke 1999, р. 23], наявність або необхідність використання так званих "чужих конкретно-оцінних" концептів [Карасик 2002, с. 45]. В цьому випадку нові слова запозичуються і входять у вживання при найменуванні нової реалії, нового предмета, що з'явився в громадському житті, наприклад: Training, Scratching, Outsourcing, Branding, Assembling, Statement, Facility, Utility, Ability, Faitness, Fitness, Political Correctness.

А.І. Дяков [Дяков 2003] наводить приклад "англіцизму" шоп-тур, який зрозумілий носіям російської мови, але не має еквіваленту в англійській, тим самим, його не можна назвати в повному розумінні англіцизмом. Скоріш можна говорити про роздільне запозичення двох елементів і об'єднання їх в складне найменування в мові-реципієнті. Аналогічно у німецькій мові – das Handy.

Наступною причиною появи запозичень є відсутність відповідного найменування (чи його "програш" в конкуренції із запозиченням) в мові-реципієнті - такі запозичення В.І. Карасик називає паразитарними концептами [Карасик 2002, с. 118]. До них відносяться такі українські слова, топ-модель, бренднеймінг, дайджест, спічрайтер, спреї. У німецькій мові ця група представлена словами City замість Innenstadt, Fly over замість Fußgängerzone, hovercraft замість Luftkissenboot. Навіть англійське слово Pipeline, за яким зараз утвердилось значення «нафтопровід», вживається у сполученні «Pipelines für Fertigwaren»

До цієї групи Л.П. Крисін відносить також ті запозичення, які через певні причини (або ж вони легше вимовляються, чи є прозорішими за етимологією, конкретнішими за семантикою) витіснили (частково або повністю) раніше освоєні або споконвічно мовні одиниці, наприклад Crab – Meat замість Krabefleisch, Snack замість kleiner Imbiss. Подібні слова використовуються в асоціації з певним соціальним колоритом (дорогі ресторани, звички багатих гурманів та ін.)

Причиною запозичення може послужити необхідність вираження позитивних або негативних коннотацій, яких не має еквівалентна одиниця в мові-реципієнті. Серед пересічних носіїв німецької мови існує поширене уявлення про те, що американські технології є прогресивнішими в порівнянні з вітчизняними, американські товари є сучасніші. Ця установка широко застосовується в рекламі, де англоамериканізм вживаються з метою актуалізації позитивних коннотацій. Вони спонукають адресата купувати запропоновані товари, щоб він зміг досягти більш високого соціального статусу: 1) Entspannen Sie in Ihrem eigenen Beauty- und Wellness-Raum oder Wohnbad mit Römischen Dampfbad und Whirlpool. 2) Sie sind so typisch für England wie die Queen und der Linkverkehr.

Отже, такі нові слова виникають внаслідок необхідності підкреслити часткову зміну соціальної ролі предмета в мінливому соціумі. Вживання таких англіцизмів, як "car", "speed", "imobiliser", "dynamisch", "flexible", в автомобільній рекламі, адресованій власникам або потенційним покупцям машин дорогих марок, мабуть, пояснюється тим, що вони особливо підкреслюють соціальний статус і престиж власника.

Однією з соціально-психологічних причин запозичення може слугувати сприйняття англіцизму як престижнішого, "більш звучного", а також комунікативна актуальність означуваного поняття, мовна мода [Крисін 2004, с. 583]. Якщо поняття зачіпає важливі сфери діяльності людини, то слово, що означає це поняття, природно, стає уживанішим, воно легко утворює похідні – наприклад, High-Tech, Fan, Trend, Hobby, environmental pollution (Umweltschutzverschmutzung), data processing (Datenverarbeitung)

Потужний поштовх процеси глобалізації у сфері мови отримали в епоху Інтернету, з'явилися нові способи спілкування: синхронне і асинхронне спілкування. Електронна пошта і Інтернет сьогодні використовуються у всьому світі, і це, безперечно, дуже зручний, швидкий і ефективний засіб спілкування. Однак люди в різних країнах вимушені пристосовуватися до мови і особливостей електронних засобів комунікації, які створювалися під англійську мову. І світова інформаційна мережа у цій царині не пропонує нічого іншого, крім уніфікації. Скажімо, прийняті в різних європейських мовах надрядкові символи не можуть бути використані у більшості програм електронної пошти, тож аби спілкуватися іншими мовами, людям доводиться прибігати до різних технічних хитрощів.

На думку Л.П. Крисіна, семантичне освоєння запозиченого слова є обов'язковим для входження його до системи мови-рецептора, а запозичена лексика дозволяє заповнювати «порожні стільники», тобто виражати те, що не завжди вдавалося виражати за допомогою слів рідної мови [Крисін 2004, с. 51].

Семантичний розвиток може спиратися на переосмислення слів. Це явище особливо яскраво виявляє себе у випадках запозичення англіцизмів. Будьякі зміни в семантиці англіцизмів – це своєрідна гра зі словом, а точніше зі значеннями, які предписані йому мовою-продуцентом. Тут виявляються типові риси як загальнолітературної мови, так й інших соціолінгвістичних підсистем, зокрема, сленга. Саме він найбільшою мірою в німецькій мові зазнає американізації і його провідною рисою є метафоричність та експресивність. У сленгу одні англіцизми зберігають своє вихідне значення, до інших додається нове, почасти емоційно забарвлене; нове семантичне поле утворюється тут за принципом асоціації.

Висновок Загалом, як свідчить проведений аналіз англоамериканізмів у німецькій мові на зламі століть, оновлення семантики запозиченого слова відбувається за такими моделями:

1) розширення основного значення за рахунок інших, створених за принципом асоціації з початковим словом, напр., *Singer* – сьогодні не просто «виконавець», а «виконавець сучасних пісень», прикметник *single* отримав у сучасній німецькій мові статус іменника і вживається у значенні «людина без сім'ї»;

2) метафорична зміна початкового значення, напр. слово *Freak*, спочатку його вживали як негативну глузливу назву особи (дивак, виродок), потім як цілком лояльну назву молодій людині. Згодом лексема набуває значення «фанат» і використовується у таких композитах, як *Musikfreak*, *Ökofreak*, *Fußballfreak* тощо;

3) приєднання до англійського слова власних морфем, завдяки яким формується нове слово, напр. *Handy*, *Handynutzer*, *Team*, *Teamchefin* – для порівняння укр. безандестенд (неандестенд) ірон. 'про тупу недогадливу людину, яка не розуміє чого-небудь, про ситуацію незрозуміння ким-небудь чогось', від англ. to understand 'if you understand someone or understand what they are saying, you know what they mean'; безворковий 'безробітний', порівняй англ. 'people who work have a job, usually one which they are paid to do';

4) гібридні утворення шляхом словоскладання, що поєднують англіцизм з власним словом, внаслідок чого така одиниця набуває нового значення, наприклад, *der Beauty-Raum*, *der Wellness-Raum*.

Мовна картина світу сучасного німця зараз відкрита інтенсивному впливу англомовних елементів. Проте міра цього впливу в різновікових і інших соціально значимих групах німецького населення – різна. Її визначення може становити перспективи подальшого дослідження.

Література

- Брейтер М.А. «Киллер» или «убийца»? (попытка системного подхода к описанию современной русской лексики // Вестник ЦМО МГУ. Ч. 2. «Русский язык: лингвистические исследования». – 1998. – № 1. – [Електронний документ] – Режим доступу: <http://www.cie.ru/vestnik/archiva/1-2-0-r.html> Дьяков А.И. Причины интенсивного заимствования англицизмов в современном русском языке. – [Електронний документ] – Режим доступу: http://epicleza.narod.ru/rus_slovo/russgramota1/diak_prich.htm 2003. Залевская А.А. Введение в психолінгвістику / А.А. Залевская. – М.: Росийск. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 382 с. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: монография / Карасик В.И.; Волгогр. гос. пед. ун-т. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с. Крысин Л.П. Русское слово, свое и чужое: Исследования по современному русскому языку и социолінгвістике / Л.П. Крысин. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 888 с. – (Studia philologica). Haugen E. The Analysis of Linguistic Borrowing // Language. – 1950. – Bd. 26. – 2. – P. 214-215. Richter E. Fremdwortkunde / E. Richter. – Leipzig, 1919. – 211 S. Ryazanova-Clarke L. The Russian Language Today / L. Ryazanova-Clarke, T. Wade. – London, New York: Routledge, 1999. – XI. – 369 p.